

Commissie Hoger Onderwijs

Rapport in het kader van het
kwaliteitstoezicht van de
HBO5-opleidingen

Vrij Technisch Instituut Hasselt

39115

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

Rapport in het kader van het kwaliteitstoezicht van de hbo5-opleidingen
door de Commissie Hoger Onderwijs
39115 Vrij Technisch Instituut Hasselt

1. Conclusie

Onderwerpen	Oordeel
De onderwijsinhoud	Voldoende
Het onderwijsproces	Goed
De uitkomst van het onderwijs	Voldoende
Personeel, materiële voorzieningen en interne kwaliteitszorg	Goed
Eindoordeel	Goed

De Commissie Hoger Onderwijs heeft bij haar beoordeling niet in overweging genomen of de opleidingen HBO5-Verpleegkunde conform de Europese Richtlijn betreffende de erkenning van beroepskwalificaties zijn ingericht. Deze problematiek zal worden onderzocht in een afzonderlijk, gezamenlijk rapport.

2. Bevindingen

Algemeen

Het VTI Hasselt is in 2014 een samenwerkingsakkoord aangegaan met UC Leuven-Limburg. In 2016 heeft het aanleiding gegeven tot verdere exploratie van elkaars aanbod en gezamenlijke informatieactiviteiten.

De onderwijsinhoud

Inhoudelijk baseert de opleiding zich op het leerplan (2004) van het Vlaams Katholiek Onderwijs. Organisatorisch is de opleiding opgebouwd volgens de richtlijnen in SO/2008/04, *Experimenteel secundair onderwijs volgens een modulair stelsel* en omvat 5 modules. Er zijn weinig concrete gegevens qua invulling van uren die besteed worden aan de verschillende onderdelen.

De opleiding situeert zich op niveau 5 van de VKS. Om dit niveau te handhaven neemt het VTI Hasselt een aantal maatregelen. Zo ontwikkelen de docenten zelf het cursusmateriaal op niveau 5 en maken ze gebruik van specifieke werkvormen (vb. casussen uit ruime context) en duidelijke richtlijnen voor de beoordeling van studenten. Ook zien ze erop toe dat stagedoelstellingen en –opdrachten op niveau 5 worden geformuleerd. Doorheen de hele

opleiding is er aandacht voor klinisch redeneren met integratie van Evidence Based Practice (EBP).

De werkgroep 'leerplan' volgt jaarlijks de concrete invulling van competenties op, bewaakt de leerlijnen en stuurt bij waar nodig. Deze werkgroep concretiseerde de competenties in criteria van objectief waarneembaar gedrag, die op hun beurt dienen als basis voor de begeleiding en beoordeling van het klinisch onderwijs.

Het onderwijsproces

Het ZER geeft een zeer gedetailleerde beschrijving van het onderwijsproces, de studiebegeleiding, begeleidingsplan voor leerlingen met 'extra noden' en toetsing. De opleiding formuleert in het ZER een aantal beleidsintenties in verband met de onderwijsprocessen. Heel het onderwijsproces is gesteund op enkele mooie conceptuele modellen. Spijtig genoeg is er geen enkele mogelijkheid om de *de facto* uitvoering van het onderwijsproces te beoordelen. Er zijn geen voorbeelden van toetsen, scoring van toetsen, stage portfolio, projecten van studenten, rapporten, enz. Daardoor blijft het geheel zeer theoretisch.

Competentie-ontwikkelen (COL) en toetsen (COT) zijn leervormen die richting geven aan de opleiding. De Piramide van Miller, bestaande uit vier competentieniveaus, is voor de school een belangrijk fundament van vormgeving van het onderwijsproces. In de praktijkgerichte opleiding staat een duidelijke opbouw van competenties centraal. Het uitgangspunt is dat stage dé plaats is waar de studenten competenties kunnen verwerven. Toch vindt de opleiding het essentieel dit praktisch handelen voldoende theoretisch te onderbouwen. De school maakt hier een onderscheid tussen competenties enerzijds en theoretische kennis anderzijds. Om COL te realiseren binnen het theoretisch gedeelte van de opleiding kiest de opleiding voor didactische instrumenten die nauw aansluiten bij de verpleegkundige beroepspraktijk. Om studenten meer verantwoordelijkheid te geven in hun competentie-ontwikkeling op stage is het ontwikkelingsportfolio ingevoerd, wat moet bijdragen tot een adequate attitudevorming bij de studenten. Bij de kritische reflecties in het ZER geeft de opleiding aan dat ze inspanningen zal doen om het portfolio verder uit te bouwen met een persoonlijk ontwikkelingsplan om de nog te verwerven competenties in kaart te brengen.

De stageplaats is de plaats bij uitstek om tot transfer en integratie te komen. Het formuleren van concrete persoonlijke doelstellingen voor het starten van de stage en de zelfreflectie in concrete zorgsituaties, draagt bij tot integratie van kennis, vaardigheden en attitudes. Bespreking van en feedback op de zelfreflectie is een belangrijk instrument om dit reflectieproces te ondersteunen. Ook stageopdrachten zijn een belangrijk middel om het leerproces te bevorderen. Deze opdrachten kunnen zowel het handelen als het reflecteren centraal stellen. De school biedt al sinds 1997 laatstejaarsstudenten de mogelijkheid om één stageperiode in het buitenland te lopen.

Via de werkgroep COL-COT werden de gebruikte werkvormen en evaluatievormen binnen de opleiding geïnventariseerd en opgelijst in themawijzers. Deze themawijzers geven meer transparantie aan de student over o.a. de gebruikte werkvormen binnen elk afzonderlijk thema. Verder heeft deze werkgroep de eerste stappen ondernomen om via intercollegiale visitaties docenten te stimuleren nog meer competentie-ontwikkelen werk- en toetsvormen te gebruiken.

In de laatste acht schooljaren is het aantal studenten in de opleiding gestegen met 75%. De opleiding telt nu meer dan 600 studenten. Het instroomprofiel van de studenten is zeer gedifferentieerd; gemiddeld zijn er 47% generatiestudenten. Daarnaast stroomt een groot aantal studenten (1/3 tot 1/2) in via de VDAB en het systeem van Werknemer in opleiding (WIO). De rest van de instromers komt voornamelijk uit het hoger onderwijs (inclusief bissers uit de eigen school). Wat de vooropleiding betreft start gemiddeld meer dan de helft van de generatiestudenten de opleiding vanuit 7 BSO, 1/3 vanuit 6 BSO en minder dan 10% vanuit 6 TSO en Secundair-na-secundair (Se-n-Se). In de groep niet-generatiestudenten, die via de VDAB of WIO de mogelijkheid krijgt om zich om te scholen, heeft 43% een vooropleiding 6 BSO of 7 BSO, 1/4 heeft een ASO-, TSO- of KSO- opleiding achter de rug en 1/3 start de opleiding via een zelfontwikkelde toelatingsproef. Deze proef heeft vijf onderdelen. Op basis van opvolging van leerresultaten van toegelaten studenten bepaalde de opleiding een cesuur, die nu gebruikt wordt door de toelatingsklassenraad. 82% van de zo toegelaten studenten slaagt in de eerste module.

Gemiddeld 46% van de studenten behaalde het diploma verpleegkunde, waarvan gemiddeld 34% binnen een normale studietijd van 3 schooljaren en gemiddeld 12% met vertraging. 18% van de studenten behaalde geen diploma verpleegkunde maar wel het deelcertificaat van verpleegkundige basiszorg, waardoor ze zich kunnen registreren als zorgkundige. Slechts enkele studenten slagen niet in de laatste module. De oorzaken daarvoor blijken vaak persoonlijk en zeer gedifferentieerd te zijn.

De kenmerken van de instromende studenten nopen de opleiding tot een intensieve studentenbegeleiding. Naast de algemene maatregelen die ze hiervoor genomen heeft (o.a. taalbeleid, een systeem van gedifferentieerde onderwijsactiviteiten en inspanningen op het vlak van medisch rekenen), beschrijft het ZER ook specifieke maatregelen voor studenten met extra noden.

Het VTI Hasselt beschikt ook over een goed uitgewerkt examenreglement. De opleiding kiest voor diversiteit in assessment. Evaluaties worden gespreid binnen de modules. Het ZER beschrijft hoe de opleiding daarbij validiteit en betrouwbaarheid nastreeft.

Uit studentenbevragingen blijkt dat die tevreden zijn over de evaluaties, behalve over het op voorhand expliciteren van wat verwacht wordt en over de inspraak bij het bepalen van toetsmomenten. De opleiding heeft hier acties ondernomen.

Hoewel dit hoofdstuk het beeld oproept van een degelijke (hoewel niet echt innovatieve) opleiding, blijven toch enkele vragen over:

- Het is knap om buitenlandse stages te promoten. Maar hoeveel leerlingen nemen deel aan de buitenlandse stages? Buiten Europa? Hoe worden die begeleid en beoordeeld?
- Er wordt verwezen naar een begeleidingsplan voor studenten met 'extra noden'. Wat betekent 'extra noden'? In het examenreglement is er wel een verwijzing naar welke leerproblemen in de lijst voorkomen. Maar in het ZER wordt er niet verder op ingegaan. 'Extra noden' is geen duidelijk concept. Welke zijn die 'extra noden', hoe worden die gedetecteerd en wanneer? Wat is de omvang van het aantal leerlingen met 'extra noden'? Hoe is de evolutie?
- De begeleiding van leerlingen is meestal intern. Wat is de vorming van de interne begeleiders? Enkel het CLB wordt opgevoerd als een externe steun. Maar is er begeleiding voorzien op derde lijn? CLB kan niet beschouwd worden als derde lijn. Of zijn er concrete goed vastgelegde en afgebakende samenwerkingsverbanden met derde lijn?

- Er is ook een tevredenheidsonderzoek bij de studenten. Er worden een aantal positieve resultaten weergegeven, maar wat met de rest? Wanneer werd die afgenomen? Hoe? Wat was het responspercentage? Wie nam niet deel? Wie wel? Zijn de deelnemers representatief voor de gehele schoolbevolking? Op basis van de beperkte info is geen beoordeling mogelijk van de resultaten.

De uitkomst van het onderwijs

Om de maatschappelijke relevantie van de opleiding aan te tonen verwijst het ZER eerst naar het rapport uit 2014 van Pacolet e.a. en naar de tewerkstellingsgegevens van de overheid en het Wit-Gele Kruis. Verpleegkunde blijft een klassiek knelpuntberoep. De initiatieven om de instroom te verbeteren hebben wel effect gehad. Momenteel is er een minder krappe situatie, maar die zal vlug weer omslaan (cf. de vergrijzing).

In het deel onderwijsproces wordt reeds aandacht gegeven aan het studierendement. Het rapport geeft een goed beeld van de instroom en de omvang van het aantal niet-traditionele studenten die starten aan de opleiding. De verwijzing naar het studiesucces in de eerste module van de opleiding van personen die instromen via een ingangsexamen is erg nuttig. Maar er ontbreekt de nodige informatie hoe het daarna gaat. Vooral de eerder beperkte verwijzing naar het studierendement en doorstroming naargelang het type van student valt te betreuren. Ook de doorstroming doorheen het modulepakket is niet uitgewerkt. De vermelding dat 46% het diploma behaalt en er nog 18% een deelcertificaat behaalt is vrij beperkt qua informatie.

Het deel 3.1 bevat algemene informatie en is niet-essentieel voor de evaluatie van de eigen opleiding.

Daarnaast verwijst de school naar de resultaten van eigen systematische bevestigingen over de tewerkstelling bij de oud-studenten en over de tevredenheid van het werkveld over hen. De meeste studenten hebben al voor het afstuderen een arbeidscontract. Voor diegenen die dat niet hebben, is dat bijna altijd een bewuste keuze. In 2012 bevroeg de opleiding de hoofdverpleegkundigen van de afdelingen waar de alumni van lichting juni 2010 t.e.m. juni 2011 werkten. Deze blijken de alumni (zeer) te waarderen voor de meeste competenties. Vier competenties vragen echter bijzondere aandacht: nieuwe kennis opgedaan via bijscholing of lezen van literatuur, doorgeven aan collega's (59% tevredenheid), initiatief nemen tot het volgen van bijscholingen (59% tevredenheid), conflicthantering (68% tevredenheid) en medisch rekenen (63% tevredenheid). Verbeteracties werden opgezet. Momenteel loopt – volgens de planning van de kwaliteitskalender - de nieuwe bevestiging van de hoofdverpleegkundigen. Spijtig genoeg ontbreken de nodige elementen om de gevolgde methodologie voor het verzamelen en verwerken van de data te beoordelen. Dit valt te betreuren.

Van de afgestudeerden wil 13 % onmiddellijk starten met een brugopleiding, 60% overweegt dit later te doen. Het ZER geeft geen cijfers over hoeveel studenten dit effectief doen of over hun slaagkansen. Vooral de vraag of het hier om een al dan niet stijgende trend gaat, is erg belangrijk.

Personeel, materiële voorzieningen en interne kwaliteitszorg

De opleiding beschikt over 119 personeelsleden, waarvan de meeste (71%) een fulltime opdracht hebben binnen de school. Naast 97,7 VTE docenten telt het VTI Hasselt 1

directielid, 1 technisch adviseur en 5,5 VTE administratieve medewerkers. Enkele docenten staan deeltijds in het werkveld. 96% van het docententeam beschikt over een bachelordiploma, bijna 1/5 hiervan heeft daarnaast een masterdiploma en 1 medewerker bereidt zich voor op het behalen van een doctoraat. Elke docent heeft een pedagogisch-didactisch bekwaamheidsbewijs of wordt verwacht dit op korte termijn te behalen. De analyse van het personeel had toch uitgebreider gekund. Er is geen overzicht van de ervaring van de tewerkgestelde docenten. Zijn er docenten met een opleiding buiten de verpleegkunde? Er wordt veel aandacht besteed aan het beschrijven van de permanente vorming van het lerarenkorps, de evaluatie van het korps, hoe het bijdraagt tot de kwaliteitszorg.

De student-docent ratio is goed. De lager gekwalificeerde instroom, gekoppeld aan de steeds hogere eisen in het werkveld verantwoordt volgens het ZER deze investering. Het speerpunt van de opleiding is immers intensieve begeleiding van de studenten, via individuele begeleiding op stage, een goed zorgbeleid, coaching en het organiseren van onderwijs in kleine klasgroepen. Veel aandacht gaat uit naar de begeleiding van klinisch onderwijs (stages). 55% van de toegekende uren wordt hieraan besteed.

Uit een tevredenheidsbevraging in 2014 blijkt dat het personeel over het algemeen tevreden is over de werkdruk en de spreiding van de werklust. Volgens het ZER is er binnen het VTI Hasselt een grote betrokkenheid en motivatie van het personeel en management. De groepsbinding binnen het docententeam is zeer groot. Dit blijkt uit de tevredenheidsbevraging (86% tevredenheid bij de vraag 'We vormen een hecht team' en 97% tevredenheid bij de vraag 'Ik ben tevreden met de samenwerking met mijn collega's'). Ook de vele onderlinge interacties via zowel formeel als informeel collegiaal overleg bevestigen dit beeld.

Het VTI Hasselt heeft de laatste jaren geïnvesteerd om het docententeam bij te scholen op vlak van EBP door middel van intervisies en workshops, onder leiding van de EBP-werkgroep.

De opleiding wordt georganiseerd in Hasselt op Campus Salvator. Sinds 2013 heeft het VTI Hasselt op vraag van de VDAB en POM-Limburg ook een Campus in Neerpelt, waar de eerste 2 modules van de opleiding aangeboden worden. De druk op de infrastructuur omwille van het stijgende studentenaantal blijft beheersbaar door weloverwogen lesroosters. Maar in het algemeen blijkt de infrastructuur qua lokalen niet meer voldoende voor de groeiende studentenbevolking. Daarom is het VTI Hasselt overgegaan tot het huren van extra lokalen op Campus Hemelrijk in Hasselt. De beschikbare gegevens laten echter niet toe om te oordelen of hiermee niet nieuwe problemen ontstaan zoals eventuele verplaatsingen van de studenten.

Om voldoende praktijkgerichte didactische ondersteuning te bieden tijdens de praktijklessen verpleegkunde zijn de praktijklokalen ingericht als ziekenkamer en voorzien van 1 of meerdere oefenpoppen en oefenmateriaal.

De leermiddelen zijn omvangrijk en voldoende. De campus beschikt zowel over een computerlokaal (12 computers) als over een mediatheek, met 40 computers, boeken, dvd's, didactisch materiaal en vaktijdschriften. In bijlage bij het ZER zijn lijsten opgenomen van de beschikbare tijdschriften, databanken, webplatformen en websites met medisch-verpleegkundige literatuur.

De grote inspanningen met betrekking tot kwaliteitszorg binnen het VTI Hasselt worden uitgebreid toegelicht. De deelname aan externe kwaliteitsevaluaties is bijzonder positief. Het VTI Hasselt heeft aansluitend bij haar visie/missie een schoolwerkplan ontwikkeld dat in

wezen een kwaliteitsinstrument is, waarin driejaarlijks de krijtlijnen van de opleiding worden uitgezet en waaruit keuzes worden gemaakt en prioriteiten worden gesteld. Een operationeel plan dat het schoolwerkplan concretiseert, bevat dan korte termijndoelen voor de opleiding.

Er zijn weinig elementen beschikbaar om de voorziene procedures en de invulling ervan te evalueren. Het ware goed geweest relevante documenten aan het ZER toe te voegen. Er zijn wel overtuigende bijlagen met de kwaliteitskalender en een overzicht van verbeteracties 2011-heden.

De kerngroep kwaliteit is een heterogeen samengestelde werkgroep die jaarlijks een keuze maakt van 2 prioritaire verbeterpunten uit het operationeel plan en zo nodig ad hoc sub-werkgroepen opricht die werkpunten via de PDCA-cyclus afhandelen (vb. werkgroep conflicthantering). De kerngroep kwaliteit volgt de verbeteracties op en rapporteert deze via de modulevergaderingen en de stuurgroep. De leden van de kerngroep volgen regelmatig relevante bijscholingen rond kwaliteitsbeleid en hebben zich volgens het ZER ontwikkeld tot kwaliteitsambassadeurs van het VTI Hasselt.

Het is duidelijk dat kwaliteitszorg in het VTI Hasselt niet alleen een papieren document is, maar een beleidspunt dat hoog op de agenda staat.

3. Aanbevelingen

De onderwijsinhoud

Het verdient aanbeveling dat het VTI Hasselt de informatie over de invulling van de modules en de diverse onderdelen concreter maakt.

Het onderwijsproces

Het verdient aanbeveling dat het VTI Hasselt het portfolio verder uitbouwt met een persoonlijk ontwikkelingsplan.

Het verdient aanbeveling dat het VTI Hasselt de eventuele 'extra noden' van de studenten duidelijker omschrijft en op dit punt vorming voorziet voor wie voor de begeleiding van die studenten instaat.

De uitkomst van het onderwijs

Het verdient aanbeveling dat het VTI Hasselt de gegevens over doorstroom en studierendement analyseert in functie van de vooropleiding van de student en er het beleid op afstemt.

Personeel, materiële voorzieningen en interne kwaliteitszorg

Het verdient aanbeveling dat het VTI Hasselt de problematiek van de lokalen aan een behoefteanalyse onderwerpt en op basis daarvan een investeringsbeleidsplan opstelt.

Slot

Via een goed uitgewerkt ZER toont het VTI Hasselt aan dat het een degelijke opleiding aanbiedt.

Het ontwerp van Toetsingsrapport werd aan de instelling bezorgd voor eventuele opmerkingen en/of bezwaren van technische aard. De instelling heeft geen opmerkingen en/of bezwaren geformuleerd op het ontwerp van toetsingsrapport.

Brussel, 25 november 2016

Voor de Commissie Hoger Onderwijs

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Luc François', with a long horizontal stroke extending to the right.

Luc François

Voorzitter Commissie Hoger Onderwijs